

Придонесот и предизвиците на супервизијата на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Македонија

Резиме

Овој труд е посветен на појавата, развојот и унапредувањето на супервизијата на капитално финансираното пензиско осигурување. Структурната реформа на пензискиот систем наметна потреба од прилагодување на постојните, но и создавање на нови институции во рамките на институционалната инфраструктура. Во 2002 година беше основана една многу значајна институција, **Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување - МАПАС**. Имено, МАПАС е супервизорско-регулаторно тело кое врши контрола врз работењето на пензиските друштва, кои управуваат со задолжителните и доброволни пензиски фондови. Во десетгодишното постоење, овој супервизорски орган се соочи со предизвикот на недоволна независност и самостојност, заради што како последица беше нарушен континуитетот во нејзиното работење. Зависноста од извршната власт ја направи МАПАС неусогласена со меѓународните принципи на супервизија, а исто така, доби критика во последните три извештаи на Европската комисија за постигнатиот прогрес (2009, 2010 и 2011 година). Заради постигнување на **повисок степен на независност** и елиминирање на политичките факторите кои влијаат врз самостојноста, потребна е промена и понатамошна реформа, со која органите на управување на МАПАС ќе ги избира орган, кој е самостоен и независен од извршната власт, а тоа е Собранието на Република Македонија. Оваа препорака се темели врз основа на меѓународното искуство, еволуирањето на овој тип на регулаторни и супервизорски институции, како и на прилагодување на општествено-политичкото опкружување на земјата.

Клучни зборови: МАПАС, супервизија, капитално финансирано пензиско осигурување, независност, самостојност, меѓународна усогласеност.

Вовед

Во изминатите дваесеттина години, во пензискиот систем беа изведени бројни параметрички реформи со цел да се обезбеди негова финансиска издржливост и соодветна адекватност на пензиите на долг рок, за сегашните и идни генерации на пензионери. Овој период, всушност, послужи како подготовка за организирање, дизајнирање и имплементација на структурната реформа, односно за воведување на повеќеслоен пензиски систем во Република Македонија. Реформирањето на системот наметна потреба од прилагодување на постојните, но и создавање на нови субјекти во рамките на институционалната инфраструктура на пензискиот систем. Така, во 2002 година беше основана една многу значајна институција, **Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување - МАПАС** (Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, С.В. 29/2002, чл. 46). Имено, МАПАС е супервизорско-регулаторно тело кое врши контрола врз работењето на пензиските друштва, кои управуваат со задолжителните и доброволни пензиски фондови. Во надлежноста на МАПАС е и контролата врз чуварот на имотот на пензиските фондови, како и на странските менаџери за инвестирање во странство. Понатаму, како важна функција може да се нагласи и водење грижа за континуирана транспарентност во капитално финансираното пензиско осигурување, бидејќи тоа е една од неговите главни карактеристики.

1. Придонесот на МАПАС во супервизијата на пензиските фондови

Целта за која се создаде ова регулаторно тело, покрај заштита на интересите на членовите на пензиските фондови е да придонесе за јакнење на свеста на јавноста за карактеристиките на капитално финансираното пензиско осигурување, како и за поттикнување на развојот на ова осигурување. Воведувањето на капитално финансираната компонента во пензискиот систем, за пошироката јавност претставуваше теоретска и искуствена непознаница. Во текот на изминатите десеттина години, МАПАС во голема мера придонесе преку најразлични облици на комуникација да го доближи значењето на целите и принципите на работењето на пензиските друштва и пензиските фондови. Во интерес на граѓаните се водеше јавна кампања, при што се даваше голем простор во објаснување на придобивките од членување во фондовите и за кои целни групи е најповолно да учествуваат во ова осигурување.

Во скромната шестгодишна историја од имплементацијата на задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, МАПАС во континуитет создаваше клима за рационализација на трошоците на системот во целокупната инфраструктура во системот, вклучувајќи го државниот и приватниот сектор. Целиот овој напор е со цел да се придонесе во поевтинување на системот на долг рок, а како краен ефект е

влијанието врз висината на идните пензии. Во капитално финансираното пензиско осигурување во Република Македонија, како трошоци најзначајни се надоместоците кои се наплатуваат од придонесите (влезни трошоци) и надоместокот кој се наплаќа од нето-средствата на пензиските фондови (Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, С.В. 29/2002, чл. 98, ст. 1). За појасно согледување и разбирање на дегресивното движење на трошоците, поедноставно е да се анализираат влезните трошоци кои ги наплаќаат пензиските друштва, а во кој покрај покривање на сопствените трошоци, содржани се трошоците и

за МАПАС, ФПИОМ и Чуварот на имот. Исто така, кога се прави оценка на трошоците, важно е да се има предвид дека надоместоците засновани врз придонесите, во почетните години се релативно поголеми и тоа има краткорочно влијание врз индивидуалните сметки на членовите. Оправданоста за оваа состојба се гледа во малиот обем на средства во почетниот период, од кои делумно се финансира и воспоставувањето на институционалната инфраструктура на системот. Гледано на долг рок, надоместокот од придонеси нема да има значајно влијание врз висината на пензијата затоа што ќе расте обемот на акумулираните средства.

Табела бр. 1: Движење на надоместоците кои се наплаќаат од пензиски фондови:

Години	Надоместок од придонеси (%)		Надоместок од средства (%) (КБ/НОВ)
	КБ Прво пензиско друштво	НЛБ Нов пензиски фонд	
На тендер 2005	9,9	9,9	0,05
Од јануари 2006	8,5	8,5	0,05
Од јули 2007	7,9	7,9	0,05
Од февруари 2008	6,8	6,9	0,05
2009	6,8	6,5	0,05
Од јануари 2010	5,5	5,5	0,05
Од јануари 2011	4,5	4,5	0,05

Извор: Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување (2011)

Од податоците презентирани во табелата, може да се забележи дека системот започна да работи со вкупен надомет од придонеси од 8,5%, иако на тендерот за добивање дозвола, понудата изнесуваше 9,9%

бидејќи се постигна согласност за намалување на 8,5%. Потоа, во јули 2007 година надоместокот се намали на 7,5%, а во 2008 година, на 6,8% (КБ), односно 6,9% (НЛБ) (Извештај за состојбите во капитално финан-

сираното пензиско осигурување во 2010 година, 2011, стр. 51).

Интенцијата за намалување на трошоците продолжи и понатаму, така што во 2010 година намалувањето беше со најголем пад и тоа на 5,5%, за во 2011 година да се намали на 4,5% (Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, 2011). Последната рационализација на трошоците во 2010 и 2011 година, може да се смета како мерка за справување со последиците од економската и финансиската криза од 2008 година, а која имаше влијание и врз намалување на приносите на пензиските фондови. Што се однесува до надоместокот кој се наплаќа од нето-средствата на пензиските фондови, тој е утврден со закон уште на почетокот од имплементацијата на системот, и изнесува 0,05%.

МАПАС, како супервизор, има проактивен пристап во вршењето на супервизијата на субјектите кои подлежат на контролата и тоа на пензиските друштва и Чуварот на имот. Тие контроли може да бидат редовни, а по потерба и вонредни, и тоа со теренски и вонтеренски карактер. Контролите се со цел заштита на интересите на членовите на пензиските фондови и придонесуваат во зголемување на сигурноста во законското работење, како и можноста од навремени превентивни интервенции кај евентуално определени отстапувања. Секоја календарска година се усвојува годишна програма во која се утврдуваат видовите, времето и начинот на контролите, а во годишните извештаи за работењето на си-

стемот на транспарентен начин се дава отчет, меѓудругото, и за резултатите од контролите. Овој извештај е јавно достапен за секој кој е заинтересиран, како и редовните информации презентирани во кварталните извештаи и месечните билтени објавени на веб страницата на МАПАС.

2. Предизвици со кои се соочува МАПАС

МАПАС спаѓа во агенции кои се „организациони облици кои вршат стручни и со нив поврзани административни работи, преку примена на пазарните принципи, а истовремено, се задолжени да обезбедуваат унапредување и развој” (Гризо, Гелевски, Давитковски и Павловска-Данева, 2008, стр. 153).

Со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, МАПАС има својство на правно лице со јавни овластувања, а за своето работење одговара пред Владата на Република Македонија (Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, С.В. 29/2002, чл. 46, ст. 2, 3 и 6). Органи на управување на МАПАС се: управен одбор, директор и заменик-директор, кои на предлог на министерот за труд и социјална политика се именуваат и разрешуваат од страна на Владата на Република Македонија.

Ваквата законска поставеност на МАПАС, во почетните години, и покрај ограничената независност, се покажа како поефикасна и пооперативна од регулаторени супервизорски

аспект. Но, како минуваа годините, со изборните циклуси сè поизразени беа политичките влијанија од страна на извршната власт, со што практично дојде до израз недоволната самостојност и независност на законската поставеност на институцијата. Како поткрепа на оваа ситуација, може да се наведат случаите кога во август 2006 и јули 2008 година, со промената на извршната власт, во исто време беа разрешени раководните и органите на управување на МАПАС. И во двата случаја настана нарушување во континуитетот на работењето на МАПАС, сè до именување на новите лица, на кои им беше потребно време за да навлезат во проблематиката на капитално финансираното пензиско осигурување и работните процеси во регулаторот. Како последица на тоа, почна одлив на веќе добро обучени кадри и слабеење на капацитетот на самата институција, што може да стане закана по безбедноста во управувањето со пензиските фондови. Во ваква констелација на односи, се стави под знак прашање независноста, професионалноста и можноста за стручно работење, пред сè на раководниот, но и на управниот орган на МАПАС. Најдрастичен пример за нарушување на самостојноста и независноста на МАПАС беа законските измени во 2010 година, поврзани со буџетирањето на сметките (Законот за изменување и дополнување на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, С.В. 171/2010, чл. 13). Имено, со тие законски измени, со мигрирањето на сметката на МАПАС, се уреди од вкупно акумулираните

средства кои до тогаш беа на Буџетската сметка на РМ, само 15% да се пренесат во деловна банка, а останатите 85% да останат во Буџетот на РМ. Ако се навратиме на тоа дека правото на сопственост на пензискиот фонд им припаѓа на неговите членови, со ова законско решение индиректно се прави **грубо одземање на сопственоста на членовите**, без никаква основа тие средства да се задржат во Буџетот на РМ и да се сметаат како негов прилив, односно приход.

Согласно Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, МАПАС се финансира преку пензиските друштва со наплаќање на надомест и тоа како дел од уплатените придонеси за пензиско осигурување кои членовите ги издвојуваат од платата (Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, С.В. 29/2002, чл. 56, ст. 3). Овој надомест има за цел да обезбеди создавање и функционирање на капацитетно супервизорско тело кое е основано исклучително за заштита на интересите на членовите на пензиските фондови и поттикнување на развојот на капитално финансираното пензиско осигурување. Меѓутоа, со чинот на законското одземање на 85% од Буџетот на МАПАС, се одзема и можноста за финансирање на обуките и натамошно остручување на постојните и нововработените лица, како и одземање на финансиската моќ за создавање на подобри технички услови за работа, како: зајакнување на дата центарот, замена на информатичката

опрема и технологија со посовремена, и сл. Практично, оваа законска мерка ќе значи застој, која едновременно негативно ќе се одрази врз севкупниот развој на идниот капацитет и осовременување на МАПАС како супервизорски и регулаторен орган.

Гледано од уставен аспект, со ова се нарушува уставното право на сопственост и е спротивно на одредбите на македонскиот Устав (Устав на Република Македонија, 1991, чл. 30, ст. 2 и 3). Поточно, сопственоста создава права и обврски, и треба да служи за доброто на поединецот, како и дека никому не можат да му бидат одземени или ограничени сопственоста и правата, кои произлегуваат од неа. Сето ова води кон губење на сигурноста во правниот систем и заштита на сопственоста на членовите на пензиските фондови, а со тоа и губење на сигурноста во регулаторот.

Во последните три години, МАПАС сè посериозно се соочува со предизвик кој е идентификуван од страна на Европската комисија во рамките на годишните извештаи од нејзината редовна евалуација за постигнатиот напредок за добивање на датум на започнување на преговорите со Европската унија. МАПАС, како регулатор и супервизор на приватните пензиски фондови е предмет на таа евалуација и во 2009 година, во Годишниот извештај (Commission Staff Working Document the Republic of Macedonia 2009-Progress Report, 2009, стр. 43), ставот на Европската комисија кон институционалната инфраструктура во македонскиот пен-

зиски систем е, дека МАПАС ја нема потребната самостојност како регулатор.

Особено се сугерира на неопходноста од зголемена самостојност во поглед на буџетирањето, известувањето и назначувањето на директорот и членовите на Управниот одбор на МАПАС.

Исто така, неодамна објавениот Извештај на Европската комисија за прогресот на Република Македонија во 2011 година, продолжува со критиката во поглед на недоволната независност на МАПАС (Commission Staff Working Document the Republic of Macedonia 2011-Progress Report, 2011, стр. 37). Во Извештајот се забележува и несоодветно работно искуство на раководниот кадар, како и слабењето на административниот капацитет на институцијата, со појава на одлив на стручниот кадар. Во рамките на досегашното светско искуство, воспоставени се меѓународни стандарди и практики во вршењето на супервизија на пензиските фондови. Меѓународната организација на пензиски супервизори (ИОПС) ги има систематизирано и објавено основните/најважните десет принципи на супервизија (International Organisation of Pension Supervisors, 2010). Почнувајќи од 2007 година, со одлука на Управниот одбор (Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, 2007), МАПАС е полноправна членка на ИОПС, што значи дека како основа и политика во вршењето на супервизија се определи да ги следи принципите на супервизија на ИОПС.

До кој степен и кои од меѓународните принципи на контрола ќе ги применува МАПАС, ќе зависи од развојот на оваа пензиска компонента на осигурување, како и од нејзиниот статус и институционална поставеност. До сега, сè уште нема целосна усогласеност со ИОПС Принципите (IOPS PRINCIPLES OF PRIVATE PENSION SUPERVISION, 2010, стр. 6), особено со Принципот 2: **Независност**, со кој се бара супервизорските тела да имаат оперативна независност. Според дефиницијата во ИОПС документот, во кој се дефинирани сите принципи, како оперативност се подразбира „дека во секојдневното работење и одлучување, супервизорското тело има автономност врз управувањето со сопствените активности. На повисоко, повеќе политички ориентирано ниво, супервизорските агенции би можеле да се предмет на владини или политички влијанија кои се вон нивна контрола, дури може да постои и меѓуфаза каде се бара одобрување од министер за примена на определени активности кои вклучуваат исклучување или одземање на дозволата на учесникот на пазарот“. Понатаму, во истиот документ се вели дека „обезбедувањето на независност, стабилност и автономија, особено се важни за сениорското ниво на раководители. Предлагањето, именувањето и разрешувањето на директорот на супервизорското тело треба да се направи со експлицитни процедури и транспарентни механизми“ (IOPS PRINCIPLES OF PRIVATE PENSION SUPERVISION, 2010, стр. 6).

Ако се земе предвид сегашната

поставеност на МАПАС, долгорочно би можело да се очекува сериозно слабеење на нејзиниот супервизорски капацитет заради одлевање на стручниот кадар во кој се инвестира ни време и средства од донаторски фондови. Исцрпувањето на изворите за обуки и стручни усовршувања, останувањето во најголем дел на недоволно обучен, па дури и несоодветен кадар за вршење на супервизија заради партиски вработувања, ја води МАПАС кон систематско опаѓање на супервизорскиот и регулаторен капацитет. Ова остава простор супервизираните субјекти да станат доминантни, па дури и да се наметнат над супервизорот со прифаќање на нивни барања и правила во управувањето со средствата на пензиските фондови. Впрочем, за овој факт веќе има исказано загриженост и Европската Комисија во својот последен Извештај за напредокот на РМ во 2011 година, меѓу останатите забелешки и дека МАПАС „има ограничено влијание над институциите врз кои врши супервизија“ (Commission Staff Working Document the Republic of Macedonia 2011-Progress Report, 2011, стр. 37).

Соочувањето со овој предизвик во супервизијата, последователно ќе има свое влијание врз сигурноста и потребната заштита на интересите на сегашните и идни членови на пензиските фондови. Недостигот на силна и авторитетна контрола над инвестирањето на средствата на пензиските фондови, како и на трошоците на капитално финансираното пензиско осигурување, би можело да резултира со негативен ефект врз ви-

сината на идните пензии од оваа компонента на пензиското осигурување. Исто така, ова би можело да ја поткопа и довербата кај јавноста во овој систем која се градеше повеќе години, особено кај потенцијалните членови во доброволното пензиско осигурување, кое сè уште е на многу скромно ниво и има потреба од посилен развој. Доколку МАПАС, како надлежна институција за јакнење на свеста кај јавноста за бенефитите од ова осигурување, не успее да одговори на овој предизвик, се доведува во прашање одржливоста на доброволните пензиски фондови и опасност од губење на вредноста на вложените средства заради малиот, односно недоволниот

обем на средствата во доброволните пензиски фондови.

3. Компаративен преглед на меѓународни и домашни супервизорски органи

Кога станува збор за статусот, пред кого одговараат, кој им врши надзор и нивото на самостојноста и независноста на супервизорските тела, во меѓународни рамки постојат различни решенија. Некои институции својата одговорност ја сносат пред законодавните органи, други пред извршната власт (влади или совет на министри), а дел од нив пред ресорните министерства.

Табела бр. 2 : Компаративен преглед на супервизорски органи во Регионот:

Споредбени елементи	Хрватска	Србија	Бугарија	Полска
Назив на институцијата	Агенција за надзор на финансиски услуги (HANFA)	Народна банка на Србија, посебни сектори	Комисија за финансов надзор (FSC)	Агенција за супервизија на осигурителни компании и пензиски фондови (PFSA)
Органи на институцијата	Директор и Совет на Агенцијата со 11 члена/орган со јавни овластувања	Сектор за надзор на пензиски фондови и Сектор за надзор на	Комисија со претседател и шест членови	Претседател и Канцеларија на Комисијата
Кој ги именува и разрешува органите	Собранието на Хрватска, на предлог на Владата на Хрватска	Гувернер на Народна банка на Србија	Народно Собрание на Бугарија	Претседателот на Советот на министри
Пред кого одговараат институциите (известување)	Одговара пред Собранието на Хрватска. Поднесува извештај до Владата и Собранието	Пред Гувернерот на Народна банка на Србија	Одговара пред Народното Собрание на Бугарија. Поднесува извештај до Собранието	Годишен извештај до Советот на министри

Повеќе извори: Bulgarian financial supervision Commission, 2011; Narodna banka Srbije, 2011; Polish financial supervision Commission, 2011; Hrvatska Agencija za nadzor finansiskih usluga, 2011.

Кај сите овие институции споредени на меѓународно и домашно ниво, може да се забележи висок степен на независност, бидејќи во најголем дел изборот и разрешувањето на органите на раководење и упра-

вување го врши парламентот. Исто така, за својата работа одговараат пред законодавниот дом, поднесувајќи му годишен извештај за состојбите во капитално финансираното пензиско осигурување.

Табела бр. 3 Компаративен преглед на супервизорски органи во Република Македонија:

Споредбени елементи	Народна банка на Република Македонија	Комисија за хартии од вредност	Државен завод за ревизија	Агенција за супервизија на осигурување
Органи на институцијата	Гувернер и Совет на НБРМ	Претседател и четири члена на Комисијата	Главен државен ревизор и негов заменик	Совет на експерти на Агенцијата составен од четири члена
Кој ги именува и разрешува органите	Собранието на РМ, на предлог на Претседателот на РМ	Собранието на РМ, на предлог на Владата на РМ	Собранието на РМ на предлог на Собраниската комисија за избор и именување	Собранието на РМ, на предлог на Владата на РМ
Пред кого одговараат институциите (известување)	Одговара пред Собранието на РМ. Поднесува годишен извештај до Собранието	Пред Собранието и Владата на РМ. Поднесува годишен извештај до Собранието	Одговара пред Собрание на РМ. Поднесува годишен извештај до Собранието	Одговара пред Собрание на РМ. Поднесува годишен извештај до Собранието

Повеќе извори: Закон за Народната банка на Република Македонија, 2010; Закон за хартии од вредност, 2005; Закон за државна ревизија, 2010; Закон за супервизија на осигурување, 2010.

Споредено со Република Македонија, па дури и со супервизорите во домашни рамки, МАПАС ја нема таа потребна самостојност. Таа сè уште

е зависна од извршната власт и подложна на нејзино влијание особено по изборните циклуси и промена на политичката гарнитура.

4. Препораки за јакнење на капацитетот и унапредување на супервизијата на капитално финансираното пензиско осигурување

Како резиме на погоре детектираните предизвици со кои се соочува МАПАС, може да се заклучи дека сите потекнуваат од ист извор, односно сите се настанати поради недоволната независност на институцијата. Оттука, заради постигнување на **повисок степен на независност** и елиминирање на политичките факторите кои влијаат врз самостојноста, потребна е промена и натамошна реформа, со која органите на управување на МАПАС ќе ги избира орган, кој е самостоен и независен од извршната власт, а тоа е Собранието на Република Македонија. Оваа препорака се темели врз основа на меѓународното искуство, еволуирањето на овој тип на регулаторни и супервизорски институции, како и на прилагодување на општествено-политичкото опкружување на земјата. На овој начин, при смена на политичката гарнитура, па дури и само на еден член на Владата на РМ - министерот за труд и социјална политика, би се елиминирала можноста од партиски, политички или личен притисок/риваншизам кон директорот, заменик-директорот или членовите на Управниот одбор. Тоа, пак, би влијаело врз одржување на потребниот континуитет во работењето на МАПАС, која како супервизор, претставува исклучително важна институција во стабилноста на капитално финансира-

ното пензиско осигурување.

Со оглед на тоа што препораките на ЕК сè уште не се спроведени во целост, или некои од нив се несоодветно применети (промена на буџетирањето), извештаите за постигнатиот напредок во последните години, во делот на самостојноста на МАПАС, јасно укажуваат на неусогласеноста со европските стандарди во супервизијата. Исполнувањето на условите од ЕК значи уште еден мотив повеќе во прилог на обезбедување на поголема независност на супервизорот.

Ако на ова се додаде потребата од примена на светските супервизорски принципи стандардизирани од Меѓународната организација на супервизори - ИОПС, поточно на Принципот 2 - **Независност**, станува уште посилна неопходноста од таа самостојност, со што МАПАС ќе ја стави во редот на стабилни супервизори, без чести промени и надвор од влијанието на извршната власт.

Како инструмент за постигнување на статус со потребна независност на МАПАС, препорачлива е скора трансформација на нејзината поставеност, преку измена на постојната легислатива. Поконкретно, потребна е интервенција во Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, и тоа во Глава 5 - Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување, која се однесува на: правниот статус, пред кого одговара, надлежностите, овластувањата, известувањето и буџетирањето на МАПАС.

Користена литература

- Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување (2011) Извештај за состојбите во капитално финансираното пензиско осигурување во 2010, стр. 51
- Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување (2011) Надоместоци. Посетено на 2.12.2011 на интернет страницата на МАПАС, <http://www.mapas.gov.mk/wbstorage/files/Nadomestoci%20vo%20vtoriot%20stolb%20%283%29%202011.pdf>
- Апостолска З. (2010) Republic of Macedonia-asisp Annual Report (part on pensions), European Commission. http://www.socialprotection.eu/files_db/903/asisp_ANR10_FYR_Macedonia.pdf
- Bulgarian financial supervision Commission, (2011) Sazdavane i Struktura. Посетено на 12.11.2011 на интернет страницата на ФСЦ <http://www.fsc.bg/Sazdavane-bg-24>, <http://www.fsc.bg/Struktura-bg-26>
- Гризо, Н. Гелевски, С. Давитковски, Б. Павловска-Данева, А. (2008) Административно право, Скопје: Правен факултет, стр. 153.
- Hrvatska Agencija za nadzor finansiskih usluga, Regulativa, Mirovinski fondovi. Посетено на 12.11.2011 на интернет страницата на ХАНФА <http://www.ripe.hanfa.hr/hr/regulativa/mirovinski-fondovi/>
- International Organisation of Pension Supervisors, (2010) IOPS PRINCIPLES OF PRIVATE PENSION SUPERVISION, стр. 6. Посетено на 2.12.2011 на интернет страницата <http://www.iopsweb.org/dataoecd/59/7/40329249.pdf>, http://www.mapas.gov.mk/wbstorage/files/IOPS_principles_of_supervision.pdf
- Narodna banka Srbije, (2011) Sektor dobrovoljnih penziskih fondova u Srbiji, Посетено на 12.11.2011 на интернет страницата на НБС <http://www.nbs.rs/internet/latinica/62/index.html>
- Polish financial supervision Commission, Objectivs and Organisaton. Посетено на 12.11.2011 на интернет страницата на КНФ http://www.knf.gov.pl/en/About_us/Tasks_and_objectives/index.html, http://www.knf.gov.pl/en/Images/KNF_organisational_chart_tcm81-8078.pdf
- Секретаријат за европски прашања, (2009) COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE

COUNCIL Commission Staff Working Paper The Republic of Macedonia 2009, Progress Report Accompanying the document, Посетено на 25.11.2011 на интернет страницата на СЕП, стр. 43
http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/EK_izvestaj_2009_mk.pdf

- Секретаријат за европски прашања, (2011), COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. Commission Staff Working Paper The Republic of Macedonia 2011, Progress Report Accompanying the document. Посетено на 25.11.2011 на интернет страницата на СЕП, стр. 37
http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/PR_2011_mk.pdf
- Устав на Република Македонија, (1991) чл. 30, ст. 2 и 3, Посетено на интернет страницата
<http://www.pravo.org.mk/documentDetail.php?id=538>
- Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување. „Службен весник на РМ”, бр. 29/2002
- Закон за изменување и дополнување на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, „Службен весник на РМ”, бр. 171/2010
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, Narodne novine, 63/00
- Закон за Народната банка на Република Македонија, „Службен весник на РМ”, бр. 158/2010
- Закон за хартии од вредност, „Службен весник на РМ”, бр. 95/2005
- Закон за државна ревизија, „Службен весник на РМ”, бр. 66/2010
- Закон за супервизија на осигурување, „Службен весник на РМ”, бр. 88/2010

The contribution and the challenges for the supervision of the fully funded pension insurance in the Republic of Macedonia

Summary

This work is dedicated to the establishment, development and improvement of the supervision of fully funded pension insurance. The structural reform of the pension system made it necessary to adjust the existing and to create new institutions within the institutional infrastructure. In 2002, a very important institution was established, the **Agency for Supervision of Fully Funded Pension Insurance – MAPAS**. Namely, MAPAS is a supervisory and regulatory body that controls the operations of the pension companies that manage the mandatory and voluntary pension funds. In its ten years of existence this supervisory body had faced the challenge of insufficient independence, which as a consequence led to interruption in the continuity of its operations. The dependence from the executive authorities disabled MAPAS to be harmonized with the international supervision principles, and caused MAPAS to be criticized in the last three Progress Reports of the European Commission (2009, 2010 and 2011).

In order to achieve a **higher level of independence** and to eliminate the political factors that influence the independence, further change and reform are needed, by which the managing bodies of MAPAS would be elected by a body, independent from the executive government, and that body is the Parliament of the Republic of Macedonia. This recommendation is based on the international experience, on the evolution of this type of regulatory and supervisory institutions, and to the adjustment to the social and political environment in the country.

Key words: MAPAS, supervision, fully funded pension insurance, independence, harmonization.

